

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

EVALUACE projektu:

Podpora znalostní ekonomiky znevýhodněných
zaměstnanců družstva Drutěva

Kateřina Hanousková

20. 9. 2014

Obsah

1. Vymezení výzkumného problému a cíle šetření	3
2. Šetření respondenti.....	4
3. Použité metody.....	5
4. Sběr dat a jeho metoda	6
5. Metoda analýzy dat	7
6. Analýza dat	8
7. Shrnutí.....	10
8. Použité zdroje.....	10

1. Vymezení výzkumného problému a cíle šetření¹

Hlavním cílem projektu „*Podpora znalostní ekonomiky znevýhodněných zaměstnanců družstva Drutěva*“ je vytvoření vzdělávacího systému ve spolupráci s družstvem. Nastavení vzdělávacího systému zaručí družstvu Drutěva dlouhodobou ekonomickou udržitelnost. Projekt svého hlavního cíle dosáhne pomocí sedmi klíčových aktivit, které budou v jeho průběhu podléhat jednotlivých evaluačním hodnocením. Evaluace klíčových aktivit bude probíhat ve čtyřech časových úsecích projektu. Tato evaluační zpráva bude hodnotit průběh klíčové aktivity č. 4 – „*Akvizice k pracovní způsobilosti mentálně znevýhodněných zaměstnanců*“. Metodologický přístup, průběh sběru dat, informace o respondentech a výsledky šetření budou součástí této zprávy.

Klíčová aktivita č. 4. zaujímá mezi dílčími cíli zcela mimořádné postavení. Aktivita je určena pro nejpočetnější skupinu žadatele (přibližně 100 podpořených osob), jejímiž členy jsou znevýhodnění zaměstnanci s mentálním nebo kombinovaným postižením se základním vzděláním nebo se základy vzdělání. Tito zaměstnanci s nárůstem věku a doby monotónního zaměstnání ztrácejí zdravotní způsobilost k výkonu práce, proto je důležité, aby si zaměstnanci osvojili návyky pro udržování zdravotní způsobilosti. Klíčová aktivita č. 4 má za cíl vzbudit zájem u její cílové skupiny o cvičení motoriky pod vedením kvalifikované zdravotní sestry.

Celkový rozsah přímé práce s cílovou skupinou je 8 hodin týdně, 2 hodiny jsou věnovány postupnému zapracování mistra ve vedení této aktivity, čímž je zajištěna udržitelnost projektu. S ohledem na výkyvy v chování cílové skupiny je aktivita koncipována jako kombinovaná - skupinová a individuální aktivizace. Všechny aktivity, pokroky, bariéry jsou u jednotlivých zaměstnanců diskutovány a výsledkem bude vytvoření osobních plánů. Odborník naučí mistrové dílen používat plány v každodenní pracovní činnosti. Jedná se o časově nejnáročnější aktivitu, která v projektu potrvá nepřetržitě 21 měsíců z důvodu fixace pracovní aktivizace. Klíčová aktivita č. 4 přispívá především k zajištění konkurenceschopnosti jednotlivých zaměstnanců.

¹ Informace již byly uvedeny v předchozí evaluační zprávě.

2. Šetření respondentí²

Cílovou skupinou šetření jsou zaměstnanci dílny s výrobním programem pro mentálně hendikepované. Respondenti jsou ohroženi ztrátou zaměstnání z důvodu zdravotního znevýhodnění, nízké kvalifikace a věku v kategorii 50 plus.

- Práce, kterou v dílně respondenti vykonávají, je monotónní. I když pracují na zkrácený úvazek nejčastěji 4 nebo 6 hodin denně, ztrácejí s přibývajícím věkem pracovní způsobilost, kterou potřebují aktivizovat. Ztráta zaměstnání pro respondenty znamená také ztrátu sociální integrace a finanční nestabilitu.
- Respondenti mají základní vzdělání nebo pouze základy vzdělání. Podíl znevýhodněných zaměstnanců z důvodu nižší kvalifikace podle zákona č. 561/2004 Sb. § 58 odst. 1 b) školského zákona je 83 % všech zapojených zaměstnanců.
- Druťeva má celkově 160 zaměstnanců. Z tohoto počtu je třicet zaměstnanců v Druťevě zaměstnáno více než 30 let (konkrétně: 31 - 40 let práce v Druťevě - 17 zaměstnanců; nad 40 let - 13 zaměstnanců). Zaměstnanců v kategorii do 25 let je 5 % a ve věkové kategorii 50 plus je 22 % zaměstnanců. S praxí více než 20 let v Druťevě je celých 58 % zaměstnanců. Všichni podpoření zaměstnanci v klíčové aktivitě č. 4 jsou znevýhodnění podle zákona 435/2004 Sb. § 67 zákona o zaměstnanosti.³

² Informace již byly uvedeny v předchozí evaluační zprávě.

³ Data jsou z roku 2012. Nyní mohou být čísla nepřesná z důvodu odchodu některých zaměstnanců do důchodu a příchodu nových zaměstnanců.

Klíčová aktivita č. 4 je určena pro nejpotřebnější skupinu mentálně znevýhodněných zaměstnanců, která je zároveň skupinou nejpočetnější. Výstupem klíčové aktivity č. 4 je nastartování pravidelné pracovní akvizice u přibližně 100 podpořených osob, reflexní cvičení k udržení hrubé a jemné motoriky. Cvičení jemné a hrubé motoriky je v dílně potřebné pro veškerou práci na zakázkách, které družstvo Drutěva získala (např. ke skládání papírových sáčků pro psí exkrementy nebo kompletace drobného zboží - patentků - do papírových složek firmy KOH-I-NOR). Dalším výstupem je připravenost mistrů poskytovat a vést pracovní akvizice. Účastníci klíčové aktivity č. 4 mají získat nejen nové kompetence, ale cílem také je změna v jejich chování a zvyklostech. Jako změna je brána ochota provádět trvale soubor cviků k posílení pracovní aktivizace.

3. Použité metody⁴

V procesu evaluace je možné využít kvantitativních i kvalitativních metod. Kvantitativní přístup sbírá relativně omezené množství dat od mnoha jedinců, oproti tomu kvalitativní přístup získává velké množství dat od jednoho nebo několika málo respondentů. (Strauss, Corboinová, 1999: 11) Záměrem této evaluace není získat tvrdá statistická data, která by sloužila k popisu skupiny mentálně znevýhodněných zaměstnanců. Výsledkem evaluace má být zhodnocení pojetí, implementace a užitečnosti projektu „Podpora znalostní ekonomiky znevýhodněných zaměstnanců družstva Drutěva“. S ohledem na takový výzkumný záměr budou při realizaci terénního šetření použity pouze kvalitativní metody sběru a analýzy dat.

V rámci evaluačního výzkumu je možné použít různé výzkumné postupy. Pro tento případ bude využit model formativní evaluace. Získané informace z formativní evaluace pomáhají především samotným autorům a dalším účastníkům navrhnout, implementovat a zlepšit program tak, aby lépe fungoval. (Hendl, 2008: 295) Evaluace bude spíše zaměřena na praktické aspekty než na teoretické stránky projektu. Bude důležité zjistit, jak klíčová aktivita č. 4 probíhá a jak jsou s touto aktivitou spokojeni samotní účastníci.

⁴ Informace již byly uvedeny v předchozí evaluační zprávě.

4. Sběr dat a jeho metoda

Respondenti patří mezi znevýhodněné zaměstnance s mentálním nebo kombinovaným postižením, proto bylo nutné připravit metodu sběru dat tak, aby odpovídala jejich možnostem. Sběr dat byl proveden za pomoci metody skupinové diskuze. Metoda je také označována jako metoda skupinové interview a vyprávění. Při dobře vedené skupinové diskuzi se uvolní racionalizační schémata a psychické zábrany a diskutující snadněji odhalují své postoje a způsoby jednání, své myšlení a pocity. (Hendl, 2008: 182) Oproti individuálním rozhovorům má metoda skupinové diskuze výhodu v tom, že může sledovat názory a postoje, které se vážou na sociální vztahy. Můžeme tedy data zjišťovat v sociální situaci - ve skupině, a lépe jim v kontextu porozumět. (Morgan, 2001: 24 – 26) U této metody vzniká problém se sestavením skupin. V případě evaluace klíčové aktivity č. 4 byly skupiny sestaveny již na začátku projektu pro potřeby skupinového cvičení s lektorem. Skupiny mají přibližně 8 – 10 členů, což je i ideální velikost pro skupinové diskuze.

Šetření byli všichni zaměstnanci, kteří již byli zapojeni do klíčové aktivity č. 4. Šetření se neúčastnili pouze ti respondenti, kteří v době sběru dat nebyli na pracovišti (např. ze zdravotních či jiných důvodů). Sběr dat probíhal ve dvou dnech – 26. a 29. srpna 2014 v ranních a dopoledních hodinách. Čas sběru dat byl přizpůsoben pracovní době zaměstnanců, kdy i probíhá aktivizační cvičení. Sběru dat se účastnili respondenti s jejich asistenty a vedoucími dílen, které se buď účastní aktivizačního cvičení s lektorem, nebo ho sami iniciují. Sběru dat se tentokrát neúčastnil lektor, jako tomu bylo v minulých evaluačních zprávách. Sledovala jsem respondenty při cvičení, jak cviky provádějí, kdo motivuje skupinu ke cvičení a jak na sebe vzájemně reagují. Na cvičení jsem navázala diskuzi, zeptala jsem se vedoucích dílen jaké plusy a mínusy vidí na cvičení a stejné otázky jsem položila zaměstnanců družstva Drutěva.

Skupinové diskuze mají určitý sled fází, který je potřeba dodržet. Začíná se s vysvětlením postupu, při němž se zdůrazní potřeba aktivní účasti členů skupiny v diskuzi, a v obecných rysech se uvede téma. (Hendl, 2008: 182) Dále následuje představení členů skupiny a její „zahřátí“ pomocí několika otázek na uvolnění atmosféry. Respondenti se mezi sebou znají, ve skupině spolupracují při akvizičním cvičení a moderátor zná respondenty již z předchozího sběru dat, proto nebylo nutné žádat respondenty o krátké představení. Pouze noví zaměstnanci družstva Drutěva byli o představení požádáni, aby moderátor mohl v průběhu diskuze oslovovat všechny účastníky jmény. Moderátor potom přistoupí k tématu a v průběhu se snaží svými dotazy dále podněcovat diskuzi. (Morgan, 2001: 66 – 69) Na závěr se koná metadiskuze, tedy rozhovor o diskuzi. (Hendl, 2008: 182)

5. Metoda analýzy dat⁵

Analýza dat spočívá jak v přiřazení významu prvnímu dojmu z terénu, ale také v konečné kompilaci dat a poznatků. (Hendl, 2008: 226) Výzkumník se snaží přiřadit smysl shromážděným datům. Sebraná data v podobě detailního popisu průběhu jednotlivých akvizičních cvičení a následných diskuzí s účastníky byly doplněny o poznámky, které upřesňovaly průběh sběru dat a pomohly výzkumníkovi v samotné analýze. Poznámky se týkaly místa a času, zda došlo k vyrušení a prvním dojmům z diskuze.

Metodou analýzy dat byla zvolena analytická indukce. Metoda vychází z předpokladu, že výzkumník definuje tvrzení, které platí pro všechny případy. Postupně prochází v datech všechny argumenty. Jestliže zjistí, že se některé původnímu tvrzení vymykají, upraví na jejich základě zjištění tak, aby opět platilo pro všechny případy. Cílem metody je využití všech negativních argumentů k propracování a zjmenění původně definovaného tvrzení. (Hendl, 2008: 236)

⁵ Informace již byly uvedeny v předchozí evaluační zprávě.

6. Analýza dat

Respondenti akviziční cviky velice dobře znají a provádějí je přesně bez pomoci lektora nebo vedoucích dílen. Na cvičení je znát, že respondenty cvičení baví. Sami si cvičení vedou, a pokud je potřeba, tak si vzájemně s cviky pomáhají. Respondenti se shodují na tom, že se jim cvičení líbí a vnímají cvičení jako příjemnou a užitečnou chvíli odpočinku od práce. I když respondenti cvičí bez lektora, tak se v jeho nepřítomnosti na něj ptají a zjišťují, kdy bude nejbližší cvičení s ním. V průběhu projektu vzájemně navázali velice blízké vztahy. Lektora v průběhu diskuze charakterizují jako příjemného a sympatického muže, který se v oboru vyzná. Stejně jako v předchozích evaluačních zprávách hodnotí lektora velmi pozitivně („příjemný chlap“, „je výborný“, „super chlap“, „rozdává optimismus“, „je sympatický“, „je s ním legrace“, atd.). Lektorovi se podařilo získat důvěru všech účastníků klíčové aktivity č. 4 a přesvědčit je o důležitosti provádění aktivizačních cvičení nejen v průběhu pracovní doby.

Účastníci klíčové aktivity č. 4 jsou spokojeni s nastavením průběhu cvičení, které bylo na začátku projektu nastaveno lektorem na dva tematické okruhy. Jedním okruhem cvičení jsou samotné aktivizační cviky jemné a hrubé motoriky a druhý okruh se věnuje k zvýšení motivace mezi účastníky k cvičení. Aktivizační cviky jsou prováděny jak v sedu, tak i ve stoje. Cviky se střídají podle situace a potřeb účastníku, ale v průběhu cvičení si protahují krční páteř (např. otáčení hlavou vlevo a vpravo, nahoru a dolů), posilují ruce a podporují prokrvení prstů (např. masírování reflexivních bodů na rukou). Při cvičení v sedu se některé úkony zaměřují na uvolnění svalů na nohou, ty se ale také protahují při úkonech ve stoje (např. střídavé pokrčování nohou či kroužení koleny). Po celou dobu cvičení si respondenti dávají pozor na správné držení těla, jak je naučil lektor. V průběhu motivační části cvičení si respondenti povídají, zpívají, recitují a diskutují. Povídají si nejčastěji o aktuálních tématech z jejich života (např. co budou dělat o víkendu/prázdninách/Vánocích). V průběhu povídání se respondenti radí s lektorem/vedoucím dílny, jak ohledně jejich soukromých problémů, tak ale i zdravotních.

Ve všech skupinách je stále velice oblíbená básnička o staré moudré sově („Stará moudrá sova na stromě seděla. Čím více viděla, tím méně mluvila. Čím méně mluvila, tím méně slyšela. Proč bychom se i my nemohli chovat jako ten starý moudrý pták?“), kterou se respondenti v průběhu cvičení naučili. Zpívání stále zůstává trochu kontroverzní aktivitou. Přesto se respondenti shodnou, že jim alespoň poslech zpívané písně na cvičení zlepšuje náladu. Před zpíváním se, ale lektor s účastníky rozezpívává a tím s nimi procvičuje jejich plíce, což je bezesporu pro všechny respondenty důležité. Také mantru, kterou začal lektor využívat v druhé polovině projektu, si respondenti oblíbili. Matra pomocí opakování recitace slouží k meditaci. Konkrétně lektor zvolil mantru se slovy „Život je krásný žít, krásné je žít. Život je krásný, v pohodě být.“ Každé cvičení končí lektor moudrem „Navzdory všemu beru život takový jaký je a nenechám se odradit!“ a s respondenty se rozloučí. Stejně v tomto pořadí provádí cvičení mistrové dílen nebo účastníci cvičení v případě, že si cvičení realizují sami pouze pod odborným dohledem mistrových.

Respondenti jsou s klíčovou aktivitou č. 4 spokojeni už od samotného zahájení a potvrzují to všechny evaluační zprávy včetně této závěrečné. Nejsou navrhovány žádné změny ke způsobu cvičení. Akviziční cvičení, ať s lektorem nebo bez něj, hodnotí všichni účastníci jako přínosné a na cvičení se těší. Někteří z nich již pravidelně cvičí doma podle cviků, které jim lektor ukázal a naučil je. Největšími změnami mezi šetřením pro třetí evaluační zprávu a tímto šetřením jsou, že respondenti provádí cvičení sami na pracovišti i bez dohledu lektora a mistrové dílen podporují jak samotné cvičení, tak i účastníky.

7. Shrnutí

- Respondenty cvičení baví a jsou celkově spokojeni s klíčovou aktivitou č. 4, které se účastní. Hodnotí cvičení jako příjemnou a užitečnou chvíli odpočinku od práce.
- Lektora oceňují jak jeho profesionální stránky, tak i jeho osobnost.
- Asistentky a mistrové na dílnách vnímají aktivitou č. 4 jako přínosnou a také klíčovou aktivitu č. 4 podporují.
- Nejdůležitější je, že si jednotlivá cvičení respondenti pamatují a ví, k čemu jsou cvičení určena a jak je správně provádět.
- Zaměstnanci si v průběhu projektu na cvičeníh osvojili návyky pro udržování zdravotní způsobilosti, které jim pomohou do budoucna udržet zdravotní způsobilost potřebnou k výkonu práce.

8. Použité zdroje

DISMAN, M. 2008. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Portál.

HENDL, J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál.

MORGAN, D. L. 2001. Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu. Boskovice: ALBERT.

STRAUSS, A., CORBINOVA, J. 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: ALBERT.